

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Lancicii E Societate Iesv Opvscvlorvm Spiritvalivm
Tomvs ...**

Łęczycki, Mikołaj

Antverpiae, 1650

Quæ virtutes sunt in potentia irascibili ad moderandas passiones eius, &
quæ earu[m] natura. Cap. XXVIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78809](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78809)

Abſtinentiam, Eutrapeliam, Modestiam, Humilitatem, Mansuetudinem; & quatuor innominatas, priorum trium sensibilibum exteriorum, & obiectorum imaginabilium profectiois, moderatrices. Sed has subtilitates relinquo pro scholis, mihi satis erit breuiter innuere officia harum virtutum, quæ conducant ad moderationem & dominium assequendum Passionum.

225. *Abſtinentia* cibi, *Sobrietas* potus vsus & voluntatem in vsu eorum frænat & temperat, spectatâ conditione personæ, ætatis, laborum, sanitatis.
226. *Castitas* est inordinati vsus rerum venerarum frænatrix. Ad hanc spectat *Industria* tanquam pars eius, quæ aspectum, os, & manus continet, ne in aliquid inhonestum castitati contrarium tendant, uti sunt oscula & tactus & aspectus impudici.
227. *Virginitas* remouet ab omni actu venereo, etiam licito, qualis est coniugalis.
228. *Partes potentiales Temperantia*, sunt quædam virtutes ei similes, refrænant inordinatos appetitus, circa aliqua delectabilia tactus obiecta, non ad eam vehementiam. Hæ virtutes sunt 8. aliquæ sunt in concupiscibili, aliquæ in irascibili: *Continentia*, *Mansuetudo*, *Clementia*, *Modestia*, *Humilitas*, *Studioſitas*, *Eutrapelia*, *Parcitas*, seu *Simplicitas*, seu quod idem est, *Moderatio*.
229. *Continentia* frænât & continet motus voluntatis inordinatos à quibus infestatur ne superetur à passionibus appetitus sensitivi, à quibus excitati sunt.
230. *Modestia* actuum exteriorum moderatione præscribit, tum ut eo ordine fiant, quo fieri par est, tum ut decenti modo fiant, tum ut cum quadam decora maturitate, etiam cum amicis fiant, etiam in colloquijs, ludis, & iocis, & omni situ ac compositione motuque membrorum.
231. *Studioſitas* efficit, ne quid homo scire velit, quod ei non conuenit, & ne omitat acquisitionem scientiæ eorum, quæ ei conueniunt, & eo modo, quo acquirendæ sunt, fugatque tum curiositatem, tum torporum in querendâ rerum necessariorum notitiâ: sed magis curiositatem, ad quam maximè natura nostra propendet. Nâ, ut bene scribit Seneca, si se consuluerit, quantum cupiditatem habeat ignota sciendi, quam ad omnes fabulas exciteret. Nâ, quædam quidam, & labores peregrinationis longissime, vna mercede perpetuantur, cognoscendi aliquid abditum ignotumque. Hæc res ad spectacula populos contrahit. Hæc cogit præclusa rimari, secretiora exquirere, antiquitates euoluere, mores barbararum audire gentium. Curiosum nobis natura ingenium dedit, & artis sibi ac pulchritudinis sua conscientia, spectatores nos tantis rerum spectaculis genuit, per ditura fructum sui, si eam magna, tam clara, tam subtiliter ducta, tam nitida, & non vno genere formosa, solitudinem ostenderet.

Parcitas seu *Simplicitas*, seu *Moderatio*, facit, ut homo rebus exterioribus corporis, puta, vestibus, libris, aliâ suppellectili & ornatu, moderate utatur, & superflua ac speciosa, ac nimium elegantia, & affectata respuat, non admittat.

Liberalitas regit passiones amoris concupiscentiæ, & delectationis circa pecuniam, & facit, ut homo debite ac rationabiliter & alacriter pecuniam expendat, nec eam immoderate quarat.

Philosimia tres superiores passiones concupiscibiles circa honores & dignitates moderatur.

Veritas id spectat, ut quod sentit, verbis factisque decenter declaret.

Amicitia, vel *Affabilitas*, sese in rebus serijs comiter accommodare satagit, & ab Aristotele dicitur esse *beneuolentia in mutua affectione vtriusque cognita*.

Eutrapelia comem facietamque se in rebus ludicris & recreationibus ostendere gestit, decenter & honeste.

Patientia contra tristitiæ passionem rationis bonum ruetur, ideoque in appetitu concupiscibili ubi ea passio viget, sedem suam habet, præstans id homini, ut aduersa æquo animo ferat, nec ob ea intus perturbetur, & ne exterius villo signo vel actu indecoro, perturbationem internam prodât. Quando autem ad eum gradum *Patientia* ascendit, ut gaudeat de sustinentiâ calamitatum, iudicio S. Chrysostomi, eorum est qui naturam iam transcenderunt, corpulsi que habent nullis vltra passionibus obnoxium.

CAPVT VIGESIMVM OCTAVVM.

Quæ virtutes sunt in potentia irascibili, ad moderandas eius passiones, & quæ singularum natura?

Respondeo cum in potentia, seu (quod idem est) in appetitu sensitivo irascibili sint quinque passiones, Spes, Desperatio, Timor, Audacia, Ira, illæ virtutes sunt in eo, quæ moderantur has passiones. Sunt autem hæ virtutes, Fortitudo, Magnificentia, Magnanimitas, Mansuetudo, Clementia.

Fortitudo virtus purè moralis, & quidem virtus voluntatis non intellectus, regit spem, audaciam & timorem, usque vitur ad bonum aliquid quod rationi conforme assequendum, facitque ut ita se animus in rebus terribilibus & periculis ac laboribus gerat, ut nec per inordinatum timorem, mortis præsertim, nec per inordinatam audaciam deuiet à rectæ rationis præscripto, iuxta illud, modò aggrediendo difficilia, ut labores & pericula, eaque sustinendo, modò se subducendo ab illis, cum opus est, præsertim in occasio-

occasionibus mortis, quæ est eius principalis materia. Vide infra numer. 255. de Fortitudine.

Fortitudo, inquit Seneca, non est inconsulta temeritas, nec periculorum amor, nec formidabilium appetitus, sed est scientia distinguendi, quid sit malum, & quid non sit. Hoc cognito, fortitudo prudenter aggreditur, dum opus est, formidabilia. Et ideo S. Bernardus Fortitudinis Matrem esse ait prudentiam (id est directricem, uti & omnium aliarum virtutum) Non enim fortitudo, sed temeritas est, quilibet ausus, quem non parturit prudentia.

Fortitudo habet partes potentiales sibi annexas, iudicio S. Thomæ & aliorum; Fiduciam, Magnanimitatem, Securitatem animi, Magnificentiam, Patientiam, Longanimitatem, Perseuerantiam: quæ vocantur Fortitudinis partes, ob similitudinem, & coniunctionem cum eâ, et non sunt tam, ut illa, excellens. Infra singularum officia adferam & describâ. Negat Raynaudus has partes potentiales.

Magnificentia quæ debitam pecuniæ acquisitionem & dispensationem spectat, in quantum illa difficilè acquiritur, ideoque regit passionem Spei & desperationis, eas reducendo ad debitam moderationem, ne limites rectæ rationis excedant, & excitat animum ad sumptus magnos, stationi conformes faciendos, ut sit in alluandâ fratrum necessitate munificus.

Magnanimitas eisdem passionibus regit, dum circa bona difficilia versantur, in quantum sunt bona acquisita difficilia, à quibus aliqui voluntas auerteretur horrore difficultatis, nisi interuentu Magnanimitatis firmaretur, quæ etiam omnem abigit ignauiam in exercitio virtutum, & erigit animum ad procurandam, dum opus est, honorem, vel contemnendum iuxta rationis præscriptum: quanquam hoc vltimum esse proprium magnanimitatis ait Raynaudus, prout recensetur inter membra Temperantia.

Habet hoc in se generosus animus, inquit Seneca, quod concitatur ad honesta. Neminem excelsi ingenij virum humilia delectant & sordida. Magnarum rerum species, ad se vocat & extollit. Quemadmodum flamma surgit in rectum, iacere ac deprimi non potest, non magis quam quiescere, ita noster animus in motu est, sed mobilior & actuosior, quò vehementior fuerit. Sed felix qui ad meliora hunc impetum dedit. Pones se extra ius ditionemq; Fortuna: secunda temperabit, aduersa comminuet, alius admiranda despiciet. Magni animi est, magna contemnere, ac mediocria male, quam nimia. Sine magnanimitate, iudicio S. Nazianzenii, conatus virtutum ferè irriti sunt. Laudes Magnanimitatis vide apud Senecam & apud Dionem.

Manfuetudo moderatur iram, præsertim tempore iniuriarum: & ut scribit S. Isidorus Pelusiota, crudelitatem coercet, quippe iracundiæ sobolem.

Clementia præscribit mediocritatem seruandam in puniendis culpis, estque superiorum

propria. In naturâ misericordiâ. Ideo Cicero loco clementiæ misericordiam dixit ob affinitatem, ut obseruauit S. Augustinus. Diuersa est virtus à mansuetudine, etsi aliqui contrarium doceant, quos benè refutat noster P. Theophilus Raynaudus, in nunquam satis laudato opere suo de Virtutibus & vitiis. Clementiæ enim remotum obiectum materiale est pœna, proximum autem est, remissio pœnæ ac temperatio. Mansuetudo verò occupatur in iræ moderatione, quæ sunt diuersæ honestates. Aliud quippe est, non sinere se corripì ab irâ, sed debitum ei modum ponere, quod facit mansuetudo; aliud, moderari punitionem externam, quod sine irâ fieri potest, & ad Clementiam pertinet. Meritò ergo antea docuit S. Thomas clementiam à mansuetudine esse diuersam: hæc enim est moderata ira; illa, est moderata pœnarum.

Fiducia animum perficit ad promptè res arduas citra mortis periculum (quod fortitudo præstat) suscipiendas.

Securitas animum tranquillat & corroborat ad aggredienda magna opera virtutis, & ne à molestis & curis anxii, ex timore errandi vel præpostere agendi ortis, perturbetur.

Longanimitas dat animo ut ad futura speranda tendat, sine vllâ pusillanimitate, etsi res diu differantur, & ut diuturnas molestias mentis & corporis æquo animo ac spe meliorum sustineat.

Perseuerantia (ut est virtus distincta à dono perseuerantiæ finalis, quæ sita est in efficacibus Dei auxiliis, quibus Deus hominem in fine vitæ in suâ gratiâ iustificante conseruat) facit, ut animus non obstante temporis diuturnitate, in virtutis, aliisque benè inchoatis officiis persistet, donec assequatur, quod intendit: aut finiat, quod benè cepit, stabiliter & perpetuò permanendo in ratione benè consideratâ, ut ait S. Augustinus.

Constantia facit ut animus stabiliter & inflexè duret in benè ceptis, non cedendo impedimenti virtutis, extrinsecis terroribus, molestiis, suppliciis, & difficultatibus, aliunde quàm à diuturnitate temporis exortis; & vniuersè accepta, siue quæcunque firmitas in bono, non spectat ad singularem virtutem fortitudinis, sed est generalis conditio virtutum omnium, quarum vnaquæque habenti confert, ut immobiliter operetur, sitque in eius executione & exercitio propositi tenax.

Humilitas spei & audaciæ passiones ita regit, ne quis sibi plus, quàm re ipsa conueniat luxuriosè personæ, adscriptum velit, & ne animus ad se altiora feratur, sed potius despici & se in vltimo loco collocari appetat.